

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

621

KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2011

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka kila sehemu **B** and **C**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na sehemu **B** na **C** zina alama **thelathini (30)** kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii

1. Toa hoja nne za kuthibitisha nafasi ya Kiswahili katika elimu ya juu.

Kiswahili ni chombo cha kufundishia katika vyuo vikuu na taasisi mbalimbali. Kupitia Kiswahili, wanafunzi hujifunza masomo ya fasihi, lugha, isimu na elimu ya jamii. Hii inathibitisha kuwa Kiswahili kina nafasi ya kitaaluma katika elimu ya juu.

Kiswahili hutumika katika tafiti na machapisho ya kisayansi. Watafiti wengi wameandika makala, vitabu na tafiti kwa Kiswahili, jambo linaloongeza heshima ya lugha hii kama lugha ya kitaaluma.

Kiswahili huchochea ubunifu wa kielimu. Kupitia lugha hii, wanafunzi na walimu huandika kazi za ubunifu kama vile riwaya na mashairi ambayo huchangia kwenye hazina ya elimu ya juu.

Kiswahili ni lugha inayotumika katika semina, makongamano na mijadala ya kitaaluma. Hii inawapa wasomi fursa ya kubadilishana mawazo kwa lugha moja ya taifa.

2. Eleza tofauti nne kati ya methali na misemo.

Methali ni semi fupi zenye mafunzo ya moja kwa moja, ilhali misemo ni maneno yenye maana ya kifananzi yanayotumika katika mazungumzo.

Methali hupokezana vizazi kwa vizazi na hutumika kufundisha maadili, wakati misemo hutumiwa zaidi kueleza hisia au hali fulani bila lazima ya fundisho.

Methali huweza kujitegemea kama sentensi kamili yenye maana, lakini misemo mara nyingi hutegemea sentensi nyingine ili kupata maana yake kamili.

Methali huwa na asili ya kifalsafa na maadili ya jamii, ilhali misemo huonyesha zaidi uhalisia wa maisha ya kila siku.

3. Eleza faida nne za kutumia nyimbo shuleni.

Nyimbo huchangia kukuza kumbukumbu ya wanafunzi. Kwa kuwa nyimbo hutumia vina na mizani, wanafunzi hukumbuka masomo kwa urahisi zaidi.

Nyimbo huchochea mshikamano na mshirikiano. Wanafunzi wanaposhirikiana kuimba hujifunza mshirikiano na urafiki.

Nyimbo huamsha hamasa ya kujifunza. Somo likiwasilishwa kwa njia ya nyimbo, mwanafunzi hujisikia kuvutiwa zaidi.

Nyimbo hufundisha maadili. Kupitia mashairi ya nyimbo, wanafunzi hujifunza tabia njema na kuonywa dhidi ya maovu.

4. Toa hoja nne za umuhimu wa Kiswahili kama chombo cha kufundishia.

Kiswahili ni lugha inayofahamika na wanafunzi wengi nchini. Kutumia Kiswahili hufanya somo kueleweka vizuri zaidi.

Kiswahili huondoa vizuizi vya lugha darasani. Wanafunzi wanapojifunza kwa lugha moja wanapata uelewa wa pamoja.

Kiswahili huendeleza utamaduni wa taifa. Kwa kuwa lugha ya taifa hutumika darasani, wanafunzi hujivunia utamaduni wao.

Kiswahili huchangia kukuza elimu kwa wote. Lugha inayofahamika huongeza usawa katika elimu kwa wanafunzi wote.

5. Eleza mambo manne ya kuzingatia katika maandalizi ya hotuba ya Kiswahili.

Mwandishi lazima awe na lengo maalum la hotuba. Lengo hili huongoza maandalizi na kuifanya hotuba iwe na mwelekeo.

Hotuba lazima iwe na mpangilio wa wazi. Mwandishi huanza na utangulizi, kisha hoja kuu na kumalizia na hitimisho.

Ni muhimu kuchagua lugha fasaha na inayoeleweka. Lugha yenye utata humchanganya msikilizaji.

Mwandishi lazima atumie mifano na vielelezo vinavyoendana na hadhira yake. Hii hufanya ujumbe kuingia kwa urahisi.

6. Taja vigezo vinne vya kutunga malengo mahsusi ya somo.

Malengo lazima yawe wazi na yanayoeleweka kwa walimu na wanafunzi.

Malengo lazima yaweze kupimika. Mwalimu anapaswa kuona kama wanafunzi wameyatimiza au la.

Malengo lazima yawe halisi na yanaoweza kufanikishwa katika muda uliopangwa.

Malengo lazima yalenge kubadilisha maarifa, ujuzi na mitazamo ya mwanafunzi.

7. Eleza mchango wa kazi za fasihi simulizi katika kudumisha mshikamano wa kijamii.

Fasihi simulizi hufundisha mshirikiano kupitia hadithi na nyimbo. Wanafunzi na jamii wanapojifunza mshirikiano huimarisha mshikamano wa kijamii.

Fasihi simulizi huhifadhi mila na desturi. Jamii inaposhiriki simulizi hujiona kuwa na asili na historia moja.

Fasihi simulizi hujenga mshikamano kupitia maadili. Methali na hadithi hufundisha heshima, mshirikiano na mshikamano.

Fasihi simulizi huleta mshikamano kupitia burudani. Watu wanaposhirikiana katika michezo ya kuigiza au nyimbo hujifunza kuwa pamoja.

8. Toa hoja nne za kuthibitisha nafasi ya Kiswahili katika nyanja za kidiplomasia.

Kiswahili hutumika katika mikutano ya kimataifa ya Afrika Mashariki. Hii huondoa vikwazo vya lugha.

Kiswahili hujenga mshikamano wa kikanda. Diplomasia inapotumia lugha moja, urafiki na mshirikiano huimarika.

Kiswahili hutumika katika mikataba na mazungumzo rasmi ya nchi za Afrika Mashariki. Hii huongeza heshima ya lugha hii.

Kiswahili huimarisha utambulisho wa kitaifa na kikanda. Kutumia lugha ya taifa katika diplomasia huonyesha fahari ya utamaduni.

9. Eleza sifa nne za maandiko bora ya vitabu vya ziada.

Vitabu vya ziada lazima viwe na lugha rahisi na fasaha. Lugha ngumu huwakatisha tamaa wanafunzi.

Vitabu vya ziada lazima viwe na maudhui yanayovutia na kuhusiana na maisha ya kila siku. Hii huongeza hamasa ya kusoma.

Vitabu vya ziada lazima viwe na muundo mzuri. Vipengele vya hadithi au riwaya viwe na mwanzo, kati na mwisho.

Vitabu vya ziada lazima viwe na mafundisho. Mwanafunzi anayesoma kitabu cha ziada lazima ajifunze maadili au maarifa mapya.

10. Toa hoja nne zinazoonyesha faida za wanafunzi kushiriki katika mijadala ya Kiswahili.

Mijadala hujenga ujasiri wa kuzungumza mbele ya hadhira. Wanafunzi hujifunza kujitokeza na kueleza mawazo yao bila hofu.

Mijadala huimarisha uelewa wa lugha. Kupitia majadiliano, wanafunzi hutumia Kiswahili mara kwa mara na kuongeza msamiati wao.

Mijadala huchochea fikra za kina. Wanafunzi hujifunza kuchambua hoja na kujibu pingamizi kwa usahihi.

Mijadala hujenga mshirikiano wa kijamii. Wanafunzi wanaposhirikiana kwa vikundi kujadili hoja, mshirikiano na mshikamano wa kijamii huimarika.

PAPER 10

SEHEMU B (Alama 30)
Jibu maswali **mawili (2)** kutoka sehemu hii.

11. Eleza mchango wa vitendawili katika kuimarisha ufasaha wa wanafunzi.

Vitendawili huwajenga wanafunzi katika stadi ya kuzungumza kwa ufasaha. Wanafunzi wanaposhiriki kuuliza na kujibu vitendawili hujifunza kuchagua maneno kwa usahihi na kuyatumia kwa mpangilio unaoeleweka.

Vitendawili huongeza msamiati. Kila kitendawili hubeba maneno ya kipekee na methali za lugha ambazo mwanafunzi anaweza kutumia baadaye katika mawasiliano yake.

Vitendawili huamsha fikra za mwanafunzi. Mwanafunzi anapopewa kitendawili anafikiria kwa makini, jambo linalomwezesha kuongea kwa ufasaha anapotoa jibu.

Vitendawili hufundisha ufasaha wa uwasilishaji. Wanafunzi wanaposhiriki vitendawili hujifunza kuzungumza mbele ya wenzao kwa kujiamini na kwa kutumia lugha fasaha.

Vitendawili huimarisha kumbukumbu. Kujifunza na kurudia vitendawili mara nyingi humsaidia mwanafunzi kuvikariri na kutumia Kiswahili kwa ufasaha zaidi.

12. Toa hoja tano za umuhimu wa kazi za ushairi katika kufundisha lugha.

Ushairi huongeza msamiati. Mashairi hujengwa kwa maneno ya kifasihi na ya kipekee ambayo humsaidia mwanafunzi kuongeza hazina yake ya lugha.

Ushairi huimarisha kumbukumbu ya lugha. Kwa kuwa mashairi hutumia vina na mizani, wanafunzi hukariri maneno kwa urahisi zaidi.

Ushairi hufundisha mitindo ya lugha. Kupitia ushairi, wanafunzi hujifunza matumizi ya tashbihi, methali na misemo ambayo huongeza ubunifu katika lugha.

Ushairi huamsha ubunifu. Wanafunzi wanapojifunza kutunga mashairi hujifunza kubuni sentensi na maneno mapya yenye mvuto.

Ushairi hujenga ufasaha wa kuzungumza na kughani. Kupitia kughani mashairi, wanafunzi hujifunza namna ya kutumia sauti na lafudhi kwa usahihi.

13. Jadili nafasi ya nyimbo katika kukuza mshikamano wa kitaifa.

Nyimbo hujenga mshikamano kwa kuwa huleta watu pamoja. Watu wanapoimba nyimbo za taifa au nyimbo za kijamii huunganishwa katika hisia moja ya uzalendo.

Nyimbo hutumika katika matukio ya kitaifa kama sherehe za uhuru, michezo na ibada. Wimbo mmoja unapounganisha watu wengi, mshikamano wa kitaifa huongezeka.

Nyimbo hubeba historia na kumbukumbu za taifa. Nyimbo za jadi au nyimbo za mapambano za ukombozi huwakumbusha watu asili yao na hivyo mshikamano huimarika.

Nyimbo hueneza lugha ya taifa. Wimbo mmoja wa Kiswahili unapoimbwa kote nchini, wananchi wote hujifunza lugha moja na hivyo mshikamano wa kitaifa huongezeka.

Nyimbo hufundisha mshirikiano na mshikamano. Watoto na watu wazima wanaposhirikiana kuimba hujenga mshirikiano wa kijamii unaoendeleza mshikamano wa taifa.

14. Eleza hatua nne zinazofuata mwalimu anapopanga ratiba ya somo la Kiswahili.

Kwanza, mwalimu huorodhesha mada zote zinazotakiwa kufundishwa kwa muhula mzima. Orodha hii humsaidia kujua wigo wa kazi.

Pili, mwalimu hupanga mpangilio wa mada kulingana na urahisi na ugumu wake. Mada rahisi huanza ili kujenga msingi kabla ya mada ngumu.

Tatu, mwalimu hutenga muda maalumu kwa kila mada. Hii humsaidia kugawa muda wa muhula ili kuhakikisha masomo yote yamefunikwa.

Nne, mwalimu huweka nafasi ya tathmini na marudio. Katika ratiba ya somo, lazima kuwe na wiki au vipindi vya kurudia na kupima uelewa wa wanafunzi.

SEHEMU	C	(Alama	30)
Jibu maswali mawili (2) kutoka sehemu hii.			

15. Eleza sifa tano za mbinu bora za ufundishaji wa Kiswahili.

Mbinu bora lazima iwe shirikishi. Hii inamaanisha wanafunzi washiriki kikamilifu badala ya kusikiliza tu mwalimu.

Mbinu bora lazima iwe ya kuvutia. Somo likitumika kwa michezo, vielelezo au mijadala huwafanya wanafunzi washiriki kwa furaha.

Mbinu bora lazima izingatie tofauti za wanafunzi. Inapaswa kuwafaa wote, wakiwemo wenye uwezo mkubwa na wale wenye changamoto za kujifunza.

Mbinu bora lazima iwe halisi. Inapaswa kuhusisha maisha ya kila siku ili wanafunzi waone uhusiano wa masomo na maisha yao.

Mbinu bora lazima iwe na matokeo. Baada ya kutumia mbinu hiyo, mwalimu aweze kupima na kuona kama malengo ya somo yamefikwa.

16. Toa faida tano za mitihani midogo midogo kwa wanafunzi.

Mitihani midogo hufanya mwanafunzi ajizoeze kusoma mara kwa mara. Hii huimarisha nidhamu ya kujifunza kila siku.

Mitihani midogo huonyesha mapungufu mapema. Mwalimu anaweza kuona ni wapi wanafunzi wanapata ugumu na kuwasaidia haraka.

Mitihani midogo huongeza kumbukumbu ya masomo. Kwa kufanya majaribio mara kwa mara, maarifa hubaki akilini kwa muda mrefu.

Mitihani midogo hujenga ujasiri wa wanafunzi. Wanafunzi wanaposhiriki mara kwa mara hawatishwi na mitihani mikubwa.

Mitihani midogo hutumika kama njia ya tathmini endelevu. Inamwezesha mwalimu kufuatilia maendeleo ya wanafunzi hatua kwa hatua.

17. Eleza mbinu tano za kufundisha sarufi ili kuwahimiza wanafunzi kushiriki darasani.

Mbinu ya michezo ya lugha. Inafanya wanafunzi wajifunze sarufi kwa njia ya kufurahisha na kushirikiana.

Mbinu ya majadiliano. Wanafunzi wanaposhirikiana kujadili kanuni za sarufi hujifunza zaidi kuliko kusikiliza tu.

Mbinu ya matumizi ya vielelezo. Chati na michoro ya sentensi huwafanya wanafunzi kushiriki kwa kuona na kujibu maswali.

Mbinu ya kuandika kwa vitendo. Wanafunzi wanapopewa nafasi ya kuandika sentensi kwa kutumia sarufi mpya hujifunza vizuri.

Mbinu ya masimulizi. Hadithi fupi zikitumika kuonyesha sarufi huburudisha na kuwafanya wanafunzi washiriki kikamilifu.

18. Jadili mambo matano yanayomsaidia mwanafunzi kukuza stadi za kuandika kwa ufasaha.

Kwanza, mwanafunzi lazima azingatie msamiati. Kuajifunza maneno mapya kila siku humsaidia kuandika kwa ufasaha.

Pili, mwanafunzi anapaswa kujizoeza kusoma vitabu. Kusoma huongeza uelewa wa mitindo ya lugha na jinsi ya kuandika kwa mtiririko.

Tatu, mwanafunzi ajizoeze kuandika mara kwa mara. Kadri anavyoandika mara nyingi, ndivyo ufasaha wake unavyoongezeka.

Nne, mwanafunzi apokee mrejesho kutoka kwa walimu na wenzake. Kupitia maoni haya anajua makosa yake na namna ya kuyarekebisha.

Tano, mwanafunzi ajifunze mbinu za kupanga mawazo kabla ya kuandika. Hii humsaidia kuandika maandiko yenye mtiririko na kueleweka.